Lausunto

Talous ja tutkimus / Yrittäjyys ja elinkeinopolitiikka
Sami Pakarinen / Paavali Kukkonen

12.5.2025

VNS 2/2025 vp Valtioneuvoston selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2026-2029

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2026–2029

1 Yleistä

Euroopan unionissa talouskehitys on ollut verraten vaimeaa ja Suomen suoriutumistaso on ollut tässä joukossa heikompien joukossa. Kasvun vauhdittaminen on entistäkin akuutimpi kysymys Suomelle niin, että julkisen talouden uskottavuudesta voidaan samalla pitää kiinni. Siksi EK esitti helmikuussa 2025 merkittävää kokonaisuutta talouskasvun vauhdittamiseksi ja rytminmuutoksen aikaansaamiseksi. Ilman kasvua Suomi ei voi myöskään lisätä kestävästi välttämättömiä puolustusmenoja.

2 Talouskuva

Suomen talous on pääsemässä tänä vuonna kasvuun kiinni kahden vaikeamman vuoden päätteeksi. Julkisen talouden suunnitelman pohjana oleva valtiovarainministeriön ennuste on linjassa EK:n näkemyksen kanssa, joka pohjautuu mm. tuoreimpiin tietoihin yritysten suhdanneodotuksista. Kansainvälisen talouden epävarmuus heijastuu kuitenkin isosti toimintaympäristöön eikä kauppapolitiikan käänteisiin ole juurikaan ennustettavuutta.

Julkisen talouden velkaantuminen jatkuu voimakkaana tulevinakin vuosina. On kuitenkin hyvä huomata, että esimerkiksi kasvua vauhdittavia poliittisia toimia ei ole huomioitu valtiovarainministeriön ennusteessa. Ennuste pitää sisällään vain toimien staattiset vaikutukset, eivätkä pidemmän aikavälin vaikutuksia. Siksi voi sanoa, että tuore ennuste pitää sisällään kaiken negatiivisen, mutta ei lainkaan huomioi positiivisia vaikutuksia. Näin ollen on positiivinen riski siitä, että kasvu voi olla ennustettua nopeampaa, alijäämät vastaavasti pienempiä ja velkasuhde voi kehittyä ennustettua suotuisammin.

3 Talouspolitiikan linja

Hallituksen linja finanssipolitiikan suhteen on ollut johdonmukainen. Ennen kevään 2023 vaaleja valtionvarainministeriö peräänkuulutti kahden vaalikauden mittaista sopeutusohjelmaa julkisen talouden tervehdyttämiseksi. Hallitusohjelmassa

koostettiin kuuden miljardin toimet, joista neljä muodostui säästöistä ja kaksi miljardia työllisyystoimista. Keväällä 2024 hallitus haki lisää säästöjä ja veronkorotuksia yhteensä kolmen miljardin edestä, jotta velkaantuminen pysyy hallinnassa. Kokonaisuutena tämä yhdeksän miljardin kokonaisuus jakautuu 5,7 miljardin menosäästöihin, 1,4 mrd. veronkorotuksiin sekä 2 mrd. työllisyystoimiin.

EK pitää hallituksen tavoitetta velkaantumisen taittamisesta erittäin hyvänä ja toimien mittaluokkaa oikeansuuruisena. On kuitenkin selvää, kuten valtiovarainministeriökin totesi jo vuonna 2022, että sopeutus jatkuu myös seuraavalla vaalikaudella, sillä velkasuhde on lähdössä uudelleen kasvuun tämän vuosikymmenen loppupuolella. Tulevan sopeutustarpeen suuruusluokka seuraavalla vaalikaudella selviää tuonnempana.

Merkittävien sopeuttamistoimien jatkoksi hallitus lähti vuonna 2024 hakemaan lisää kasvua vauhdittavia toimia. Nämä päätökset hallitus ilmoitti tekevänsä niin, että velkaantumisen taittaminen ei vaarannu. Huhtikuussa 2025 hallitus teki yhteensä 2,3 miljardin kasvupaketin, joka rahoitetaan karkeasti puoliksi säästöillä sekä veronkorotuksilla ja puoliksi toimien dynaamisilla vaikutuksilla. EK pitää tätä tapaa perusteltuna, koska EK:n omassa Kasvun ReStart -ohjelmassa pidimme samanlaista keinovalikoimaa esillä ja peräänkuulutimme toimien dynaamisia vaikutuksia. Hallituksen kasvutoimia voi pitää tähän hetkeen erittäin tervetulleina ottaen huomioon, että jo vuosi sitten hallitus vauhditti kasvua esimerkiksi investointiverohyvityksen muodossa, joka tuli voimaan maaliskuussa 2025.

4 Finanssipolitiikan linja

Ilman kasvua vauhdittavien toimien huomioimista julkisen talouden alijäämä pysyy koko kehyskauden yli 3 %/BKT ja velkasuhde nousee 90 prosenttiin vuonna 2029. Sopeutuskokonaisuuden toimeenpanon jälkeen hallitusohjelmaan kirjatusta -1 %/BKT:n alijäämätavoitteesta vuodelle 2027 jäätäisiin runsas 2 %-yksikköä vuonna 2029. Nimellisen rahoitusaseman ennakoidaan olevan -3,3 %/BKT vuonna 2029. Ilman merkittäviä puolustusmenojen kasvua alijäämä olisi -2,5 %/BKT vuonna 2029. Finanssipolitiikan linja on rakenteellisen alijäämän mittareilla tänä ja ensi vuonna kiristävä ja jatkuu sitä seuraavina vuosina vuoroin hieman kiristävänä vuoroin hieman elvyttävänä kehyskauden loppuun asti.

Valtiovarainministeriö arvioi kestävyysvajeen olevan n. 2,5 % suhteessa BKT:hen eli n. 7,5 mrd. euroa vuoden 2029 tasossa. EK korostaa, että velkasuhteen kääntäminen laskuun edellyttääkin vielä lisää toimia seuraavallakin hallituskaudella.

Julkisen talouden suunnitelmassa hallituksen tekemien toimien yhteenlaskettu vaikutus julkiseen talouteen näyttää lähes neutralisoituvan pois vuoteen 2029 mennessä. Tähän on kuitenkin selvät perustelut. Yhtäältä vaikutuksissa ei ole huomioitu esim. veronkevennysten dynaamisia vaikutuksia, joka näkyvät esimerkiksi valtion verotulojen heikkona kehityksenä vuodesta 2026 alkaen. Toisaalta yleisesti hyväksyttyjen puolustusmenojen kasvu vaikuttaa lukuihin vuodesta 2028 alkaen. Näiden välttämättömien puolustusmenolisäysten osalta rahoitustapa on vielä auki. EK pitää

julkisen talouden suunnitelman mukaista kehitystä perusteltuna ja korostaa kasvutoimenpiteiden dynaamisia vaikutuksia, jotka eivät heijastu pohjana oleviin lukuihin. Samoin EK pitää erittäin perusteltuna puolustusmäärärahojen lisäämistä ja niiden tavoitetason nostamista noin kolmeen prosenttiin vuonna 2029.

EK pitää hallituksen puoliväliriihessä päättämiä kasvutoimia oikeina. Yhteisöveroa lasketaan 2 %-yksiköllä 18 prosenttiin vuodesta 2027 alkaen. Tätä toimea EK pitää erittäin hyvänä kasvun ja investointien vauhdittamisen näkökulmasta. Päätös on jatkoa vuosi sitten päätetylle investointiverohyvitykselle, jonka jatkamisesta myös linjattiin.

Ansiotuloverotusta kevennetään mittavasti ja tämä on EK:n mielestä kasvun kannalta merkittävä toimi. EK pitää erityisen hyvänä korkeimpien marginaaliverojen rajaamista 52 prosenttiin. Näin saadaan tuettua myös parlamentaarisesti sovittujen TKI-menojen kasvattamisen vaikuttavuutta. EK:n mielestä kotitalousvähennyksen osalta pitäisi aluksi palata vuoden 2024 tilanteeseen sekä ottaa se osaksi pidempää työn verotuksen keventämisen linjaa tulevaisuudessa. Avainhenkilöiden lähdeveron alentaminen 25 prosenttiin, ja Suomeen takaisin muuttaville kansalaisille kannustimen luominen ovat erittäin kannatettavia. Samoja toimia EK esitti myös omassa keinovalikoimassaan. Nämä edistävät Suomen kykyä kilpailla kansainvälisistä osaajista.

Vastaavasti ansiotulon verotuksen kiristämisen puolella etenkin työsuhdepolkupyörien veroetu (n. 50 milj.) vaatisi nopean selvyyden markkinoiden näkökulmasta. Työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksujen vähennysoikeuden poistaminen on osaltaan rahoittamassa kasvutoimia, mutta jäsenmaksujen vähennysoikeuden poistaminen on erityisesti yritysverotuksessa lainsäädäntöteknisesti haastavaa, koska vähennysoikeus perustuu elinkeinoverolain yleisiin periaatteisiin. Alennetun 14 %:n ALV:n lasku 13,5 %:iin on myönteinen muutos, mutta tuottaa yrityksille merkittäviä hallinnollisia kustannuksia ja olisi tärkeää, ettei ALV-kantoja muuteta liian nopealla syklillä.

Perintö- ja lahjaveron puolella muutokset jäivät EK:n tavoitteita vähäisimmäksi. Toimet ovat sinällään oikeansuuntaisia, vaikkakin maksuajassa olisi ollut toivottavaa, että sitä olisi muokattu laajemmin ottamalla mukaan myös lahjavero. Sukupolvenvaihdoshuojennus mahdollistetaan perintötilanteissa alaikäiselle perilliselle, mikä on tärkeä, vaikkakin lähinnä yksittäistapauksiin soveltuva, oikeustilassa pitkään vallinneen puutteen korjaus. EK on pitänyt perintö- ja lahjaveron poistamista esillä ennen kaikkea vauhdittaaksemme yritysten sukupolvenvaihdoksia ja vapauttaaksemme veronmaksuun varattujen varojen hyödyntämistä investointeihin ja kasvuyritysten rahoittamiseen.

5 Julkisen talouden hoitoa koskevat säännöt

EK pitää tärkeänä, että hallitus on sitoutunut valtiontalouden menoja koskevaan kehysmenettelyyn sekä noudattamaan kansallisia sekä EU-tason finanssipoliittisia sääntöjä tukemaan velkakestävyyttä. Kehyskaudella EU:n perussopimuksen

mukaiset alijäämä- ja velkasuhdearviot ylittyvät. Suomi on hakenut myös kansallista poikkeuslausekkeen aktivointia EU:n neuvoston alkuvuonna 2025 hyväksymältä nettomenopolulta kasvavien puolustusmenojen johdosta. EK pitää tätä perusteltuna, sillä puolustusmenoihin kohdistuu kasvavia tarpeita koko EU:n tasolla.

6 Nostoja pikaisesti tarvittavista elinkeinopoliittisista lisätoimista

Julkisen talouden suunnitelma edistää EK:n arvion mukaan talouskasvua ja parantaa yritysten toimintaympäristöä. Esityksessä on kuitenkin myös puutteita.

Yritysrahoituksessa olisi kaivattu lisätoimia, joilla varmistettaisiin rahoituksen saatavuutta kasvuyrityksille.

Vaikka rahoituksen saatavuus ei kokonaisuudessaan ole Suomessa kasvun pullonkauloista suurimpia, on sen saatavuudessa monilla kasvuyrityksillä merkittäviä haasteita. Kasvurahoituksen haasteet ovat myös selvästi nousussa (yrityskyselyt mm. TEM:n pk-barometri, EK:n kasvuyrittäjyyskatsaus).

Taustalla on mm. pankkeihin kohdistuvan finanssisääntelyn määrä, joka on lisääntynyt räjähdysmäisesti vuosien 2008–2009 finanssikriisistä lähtien. Suomen pk-yritysrahoitus on eurooppalaisittainkin tarkasteltuna erityisen pankkiriippuvaista pääomamarkkinan kapeudesta johtuen.

Pk-yritysten rahoitusta edistääkseen Finnvera myöntää tyypillisesti pankeille pk-yritysluottoihin takauksia (luoton arvosta 80 % tms.). Tämä 80 % takaus ei kuitenkaan aina mahdollista pankkirahoitusta mm. finanssisääntelysyistä johtuen.

Näissä markkinapuutetilanteissa vaihtoehtona olisi rahoituskelpoisten yritysten kohdalla Finnveran suora luotonanto, jossa he myöntävät luoton suoraan pk-yritykselle (100 %). Instrumentti on olemassa, mutta Finnveran suorien luottojen määrä on puolittunut koronaa edeltäneestä ajasta. Markkinapuute ei kuitenkaan ole kaventunut, jolloin rahoituksen saatavuushaaste korostuu. Finnveran riskinottoprofiili pk-yritysrahoituksessa on arvioitu keskeisiä verrokkimaita konservatiivisemmaksi, joka on nostettu esiin myös TEM:n ulkoisessa arviointiraportissa.

EK on esittänyt rahoituksen tarjonnassa esiintyvien puutteiden korjaamiseksi kohdennetun riskinoton lisäämistä pk-rahoituksessa, jotta riskinottoprofiili olisi keskeisten verrokkimaiden tasolla. Finnveran suorien luottojen määrän nostamisessa pk-yritysten todennetuissa markkinapuutetilanteissa verrokkimaita vastaavalle tasolle olisi kaivattu päätöstä puoliväliriihestä. Lisätoimia ollaan kohdentamassa mikroyritysten kasvun ja suurten investointien rahoittamiseen, mutta tämä ei vastaa hallitusohjelman tavoitteleman Mittelstand-kasvun tarpeisiin.

Julkisen talouden suunnitelmaan sisältyy myös varautuminen vihreän siirtymän investointien verohuojennuksen jatkamiseen, mikäli EU:n valtiontukikehykset tämän mahdollistavat. Uudet valtiontukijoustot (CISAF) tulevat tämänhetkisen arvion mukaan käyttöön jo kesällä 2025. Puoliväliriihipäätöksessä kerrotaan, että

verohuojennusta jatkettaessa arvioitaisiin myös sen alarajaa. Alarajan laskeminen on tärkeää, jotta malli vauhdittaisi investointeja nykyistä laajemmin ja mahdollistaisi instrumentin hyödyntämisen myös mittelstand-yrityksille.

TKI-rahoituksen valuvian korjaaminen olisi tullut aloittaa, nyt ne pahenevat. Suomessa on tärkeällä tavalla päätetty tehdä lisäpanostuksia tutkimukseen ja tuotekehitykseen (T&K). T&K:n korkea laatu ja määrä ei itsessään tuota kasvuvaikutuksia. T&K-toiminnan tulokset on kyettävä vivuttamaan tuotteiksi ja palveluiksi, joilla on aitoa markkinakysyntää. Lisäksi aineettoman pääoman osaaminen on kyettävä ottamaan paremmin haltuun.

Suomen kansallinen heikkous on liika teknologiavetoisuus sekä erityisesti tämä TKI-prosessin viimeinen vaihe – T&K:n muuntaminen innovaatioiksi, kaupallistaminen ja kansainvälistyminen (I). Näiden ns. I-instrumenttien panostusten tulisi vähintäänkin kehittyä samansuuntaisesti T&K-lisäysten kanssa.

Innovaatioihin, kaupallistamiseen ja kansainvälistymiseen käytettäviä resursseja on hallituskaudella leikattu jo aiemmin (20 MEUR). Myös Visit Finlandin työhön tehdyt leikkaukset voidaan katsoa osaksi kokonaisuutta. Nyt tehty uusi leikkaus yritystuista ollaan kohdentamassa juuri näihin uudistumista ja kasvua tukeviin resursseihin (12 MEUR).

Kasvun vauhdittamiseksi, Suomen elinkeinorakenteen resilienssin vahvistamiseksi sekä eri toimialojen mahdollisuuksien laaja-alaisemmaksi ja tasaveroisemmaksi tunnistamiseksi tilanteeseen olisi rakennettava suunnanmuutos ja leikkaus suunnattava toisin.

Osana innovaatiorahoitusta tulee huomioida myös Suomen kyvykkyys osallistua uudistuvien EU-rahoitusinstrumenttien käyttöön. Esimerkiksi IPCEI-hankkeisiin osallistuminen edellyttää usein I-rahoitusta T&K:n sijaan. Suomen on varauduttava tekemään asiassa riittäviä erillispäätöksiä, kun hankkeisiin osallistumisen edellyttämät rahoitustarpeet konkretisoituvat.

Vienninedistämisen palveluiden kehittämiseen olisi tarvittu painetta ylimmältä poliittiselta tasolta. Hallitus on käynnistänyt Team Finland -uudistamisen, joka on keskittynyt jo kaksi hallituskauden ensimmäistä vuotta yksin hallinnollisiin rakenteisiin. Jopa niitä lyhyellä aikavälillä heikentävällä tavalla.
Vienninedistämisen palveluiden konkreettinen kehittäminen olisi saatava välittömästi käyntiin. Valitettavasti tätä vauhdittavia toimenpiteitä ei sisälly esitykseen lukuun ottamatta tärkeää G2G-kauppatavan kehittämistä puolustusteollisuuden viennin tueksi.

Palveluiden kehittäminen ei voi enää odottaa. Ministeriöiltä tulisi edellyttää välitöntä palveluvalikoiman ja -konseptien valmistelua, joiden käyttöönotto voisi tapahtua mahdollisimman pian – mieluiten jo tämän budjettivuoden aikana tai viimeistään seuraavan alusta.

Talous ja tutkimus / Yrittäjyys ja
elinkeinopolitiikka
Sami Pakarinen, Paavali Kukkonen

12.5.2025

Vienninedistämiseen käytettävissä oleville resursseille olisi rakennettava verrokkimaihin nähden vertailukelpoinen taso ja tähän tarvittava kasvunäkymä. Tämä edellyttää osaltaan maksullisten lisäpalveluiden käyttöönottoa, mutta myös ministeriöiden nykyisten resurssien uudelleenkohdennuksia.
Myös G2G-kauppatavan valmistelua on kiirehdittävä, jotta siitä saataisiin toimiva työkalu vientikauppojen tueksi mahdollisimman pikaisesti, kun markkinakysyntä on parhaillaan suurta. Niiltä osin kun tämä edellyttää puolustushallinnon resurssien uudelleenkohdentamista, näin on tehtävä.

Ukrainan jälleenrakennuksen tarpeisiin varauduttava, päätöksiä tarvitaan lisätalousarviosta. Jälleenrakennus on jo käynnissä ja mahdollisen tulitauon myötä se nopeutuu erittäin merkittävästi. Tähän vastaaminen vaatii niin rahoitusinstrumenttien vahvistamista kuin etenemistä edellä esiin nostetuissa vienninedistämisen palveluissa.

Suomi on valmistautumisessa Pohjoismaisia verrokkeja jäljessä, sillä esimerkiksi Pohjoismaista Tanska on aktiivisesti liikkeellä ja suunnittelee keskipitkällä aikavälillä toteuttavansa lähes kahden miljardin euron arvosta vienninrahoitusta vientiluottolaitos EIFO:n kautta. Ruotsi on valmistautumisvaiheessa, jota edistetään Kiovassa Business Swedenin kymmenen maksullisia markkinakartoituksia ruotsalaisyrityksille tekevän konsultin toimesta. Suomen tulisi pyrkiä ottamaan käyttöön nopeasti muita Pohjoismaita vastaavat rahoitus- ja vienninedistämisratkaisut.

EK on esittänyt hallitukselle välittöminä lisätoimina, että

1. Ulkoministeriön 26. helmikuuta päättynyt Finland-Ukraine Investment Facility -rahoitushaku tuotti suomalais-ukrainalaisessa yhteistyössä valmisteltuja hanke-esityksiä yhteensä yli 500 miljoonan euron edestä. Saatujen ennakkotietojen mukaan nämä kestävää kehitystä edistävät hanke-esitykset ovat pääosin relevantteja ja tarjouskilpailuvaiheen jälkeen monelta osin toteuttamiskelpoisia. Ukrainan jälleenrakentamisen edistämiseksi on ensiarvoisen tärkeää nelinkertaistaa nykyinen 50 miljoonan euron limiitti 200 miljoonaan euroon viimeistään lisätalousarvion muodossa toukokuussa sen jälkeen, kun OECD on vahvistanut Ukrainan rahoituskelpoisuuden ja jatkon alemman keskituloluokan maana. Tämä edellyttää samalla Finnvera-limiitin kasvattamista instrumentin lainaosuuden verran (65 %).

2. Lisäksi Finnveran osalta vienninrahoituslimiittiä ja tätä koskevaa tappiokorvaussitoumusta tulisi kasvattaa 150 miljoonaan euroon. Tarve perustuu siihen, että nykyinen 50 miljoonan euron limiitti on riittämätön suurempien kauppojen tekemiseen.

3. Sekä Finnfundin että Finnveran tulee hyödyntää Ukrainan jälleenrakentamistarkoituksiin kohdistettuja EU-takauksia. Lisäksi Finnfund-lakia tulee päivittää jatkossa siten, että yhtiö voi hyödyntää EU:n avustusmuotoista rahoitusta sekä yksityisen että julkisen sektorin hankkeissa. Näitä avustusten ja lainojen muodossa toteutettavia yhdistelmäinstrumentteja on haettavana mm. EU:n Ukraine Investment Frameworkissa.

Lausunto

Talous ja tutkimus / Yrittäjyys ja elinkeinopolitiikka
Sami Pakarinen, Paavali Kukkonen

12.5.2025

Kunnioittavasti

Elinkeinoelämän keskusliitto EK